

W KRĘGU KALLIOPE I KLIO
– GÓRNICTWO W SZTUCE

IN CIRCLE OF CALLIOPE AND CLIO
– MINING IN ART

MALATURA SUFITOWA W „DOMU GWARKÓW” W MNISZKOWIE (SUDETY)

Mniszków (niem. *Waltersdorf*) to niewielka wieś położona na wschodnich stokach Rudaw Janowickich, która powstała w drugiej połowie XII w. Osiedlił się w niej podobno *Lorenz Angel vil Agigel* (*Laurentius Angelus*), znana, choć półlegendarna postać, łączona z odkryciem złóż w Kowarach i Miedziance. Miejscowość była pierwszym ośrodkiem górniczym w tym rejonie, pod koniec XIV w. wydzielono z niej Miedzankę (*Kupferberg*), która szybko zdominowała Mniszków, uzyskując prawa miasta górniczego. We wsi, na przestrzeni wieków poszukiwano i eksploatowano rudy miedzi, ołowiu i srebra, po II wojnie światowej, do roku 1951 poszukiwano rud uranu.

Wśród zabudowań Mniszkowa wyróżnia się swym reprezentacyjnym charakterem dom o numerze 17. Jest to barokowy dworek, uchodzący za najlepiej zachowaną wiejską rezydencję tego rodzaju na terenie Kotliny Jeleniogórskiej. Uwagę zwraca jego wyniosła, dwukondygnacyjna bryła o prostej konstrukcji, z doskonale widoczną szkieletową, drewnianą konstrukcją piętra i charakterystycznym mansardowym dachem. Wzniesiono go w roku 1728, o czym świadczy data umieszczona na portalu. Geneza budynku pozostaje nieznana – nazywany jest on „Dworem w Mniszkowie” lub „Domem gwarków”.

Niemal w całości zachowało się historyczne wnętrze budynku, w tym bogata późnobarokowa malatura ścian i belkowego stropu na piętrze, będąca ciekawym przykładem sztuki użytkowej. Wśród ornamentów roślinnych znajduje się tam szereg scenek rodzajowych – alegorii sześciu zmysłów oraz scen z życia na wsi, a także jedna o tematyce górniczej. Jej głównym motywem jest para postaci opisywanych jako hr. Friedrich Wilhelm von Reden (na przełomie XVIII i XIX w. dyrektor Wyższego Urzędu Górniczego we Wrocławiu i minister rządu Prus) oraz jego żona. Należy jednak zwrócić uwagę na niezgodność chronologiczną okresu życia Hrabiego (1752–1815) oraz czasu powstania dworku w Mniszkowie.

Mężczyzna trzyma w dłoniach symboliczne narzędzia górnicze oraz kaganek. Krój jego odzienia jest charakterystyczny dla mundurów XVIII-wiecznych górników saksońskich, różni się jednak od nich w szczegółach. W stroju z „Domu Gwarków” widzimy bogaty żabot i mankiety, nietypowa jest też czerwona barwa spodni. Kobieta wspiera się na tarczy z godłem Miedzianki. Obie te postacie stoją ponad wlotem szybu z drabiną i kołowrotem. Za plecami mężczyzny widoczny jest wlot sztolni oraz górnik wywożący urobek taczką. W głębi, na tle górskiego krajobrazu – idący górnicy z charakterystycznymi skórami i narzędziami, a po prawej – inny szyb z kołowrotem.

Malowidło to jest cennym, unikatowym na terenie Dolnego Śląska, źródłem ikonograficznym o tematyce górniczej.

(red.)

Fragment malatury stropu Dworku w Mniszkowie („Domu gwarków”) z około 1728 r.
A fragment of the ceiling painting in the Manor House in Mniszków (“Miner’s House”) from around 1728

A CEILING PAINTING IN THE “HOUSE OF MINERS” IN MNISZKÓW (SUDETY MTS., SW POLAND)

Mniszków (German: *Waltersdorf*) is a small village located on the eastern slopes of the Rudawy Janowickie Mts. and it was established in the second half of the 12th century. Lorenz *Angel vil Agigel* (*Laurentius Angelus*), a famous, semi-legendary figure, associated with the discovery of deposits in Kowary and Miedzianka, is said to have settled in this village. Mniszków was the first mining center in this region at the end of the 14th century and Miedzianka (Kupferberg) was separated from it. However, Miedzianka quickly dominated Mniszków, obtaining the rights of a mining town. It was in that village that copper, lead and silver ores were explored and extracted over the centuries, while after World War II the area was searched for uranium ores until 1951.

Among the buildings of Mniszków, house number 17 is well recognizable due to its presentable character. It is a baroque manor house which is considered the best preserved village residence of this kind in the Jelenia Góra Kettle. Attention is drawn to its towering, two-storey shape with a simple construction, with a perfectly visible skeletal wooden structure of the floor and a characteristic mansard roof. According to the date placed on the portal it was erected in 1728. The origin of the building remains unknown – it is now called the “Manor House of Mniszków” or the “House of Miners”.

The historical interior of the building has been preserved almost entirely, including a rich late-baroque paints of walls and a beam ceiling on the first floor, which is an interesting example of utilitarian art. Among the plant ornaments there are a number of genre scenes – an allegory of six senses and scenes from rural life including one about mining. Its main motif is a pair of characters regarded to be the count, Friedrich Wilhelm von Reden (the director of the Higher Mining Office in Wrocław and the minister of the Prussian government at the turn of the 18th and 19th centuries) and his wife. However, attention should be paid to the chronological incompatibility of the Count’s lifespan (1752–1815) and the time when the manor house in Mniszków was established.

The man is holding symbolic mining tools and an oil lamp in his hands. The cut of his clothing is characteristic for the uniforms of the eighteenth-century Saxon miners but it differs from them in details. He is wearing a rich jabot with cuffs and unusually red trousers. The woman is supporting herself on a shield with Miedzianka’s coat-of-arms. Both of these figures are standing above the inlet of the shaft with a ladder and windlass. Behind the man

there is an inlet of the adit and a miner taking away the output with a wheelbarrow. In the mountainous landscape in the background of the picture there are miners walking with their characteristic mining leathers and tools, and to the right there is another shaft with a windlass.

This painting, unique in Lower Silesia, is a valuable and cherished mining iconography.